

SAĞLIK ÇALIŞANLARINDA MESLEK HASTALIKLARI VE İŞ KAZALARI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ: RETROSPEKTİF BİR ÇALIŞMA

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU¹, Gamze KAŞ²

¹Kastamonu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kastamonu, Türkiye.

 0000-0002-3792-4579

²Kastamonu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kastamonu, Türkiye.

 0000-0001-7140-6540

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili dergilerde yayınlanan makaleleri, kongrelerde sunulan bildirileri ve tez çalışmalarını retrospektif olarak incelemek amacı ile yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmada sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları konusu ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve bu inceleme sonucunda toplam 129 tane çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışma kapsamına alınan makale, bildiri ve tezleri değerlendirmek amacı ile literatür doğrultusunda hazırlanan; dergi adı, yayın yılı, araştırma türü, yazarların unvanı ve kaynak sayısı gibi kriterleri içeren veri toplama formu oluşturulmuştur.

Bulgular: Çalışmaların %48,1'i 2016-2020 yılları arasında yapılmıştır. Yapılan çalışmaların %72,9'u araştırma makalesi ve %91,3'ünde tanımlayıcı analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaların %54,8'inde anket kullanılmıştır. Çalışmayı yapan araştırmacıların %29,0'u doktordur. Çalışmaların %36,4'ünde 21 ve üzeri yerli kaynaktan ve %32,6'sında 21 ve üzeri yabancı kaynaktan yararlanılmıştır. Çalışmaların %76,7'sinde öneride bulunulmuş ve bu önerilerin %38,0'i yöneticilere yapılmıştır.

Sonuç: Sağlık çalışanlarında mesleğe bağlı sağlık sorunları konusu hakkında yapılan çalışmaların çoğunluğunun tanımlayıcı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Sağlık, Meslek Hastalıkları, İş Kazaları, Sağlık Çalışanları

EXAMINATION OF STUDY ON OCCUPATIONAL DISEASES AND OCCUPATIONAL ACCIDENTS IN HEALTHCARE PROFESSIONALS: A RETROSPECTIVE STUDY

ABSTRACT

Aim: This research was carried out with the aim of retrospectively examining the articles published in journals, papers presented in congresses and thesis studies related to occupational diseases and work accidents in healthcare workers.

Method: In the research, the studies on occupational diseases and work accidents in health workers were examined and as a result of this examination, a total of 129 studies were reached. In order to evaluate the articles, papers and theses included in the scope of the study; data collection form was created with criteria such as journal name, year of publication, research type, title of authors and number of references.

Results: 48.1% of the studies were done between 2016-2020. Research articles were used in 72.9% of the studies and descriptive analysis method was used in 91.3% of the studies. A survey was used in 54.8% of the studies. 29.0% of the researchers who conducted the study are doctors. In 36.4% of the studies, 21 or more domestic sources and 32.6% of the 21 or more foreign sources were utilized. Suggestions were made in 76.7% of the studies and 38.0% of these suggestions were made to the managers.

Conclusion: In the study, it was determined that the majority of the studies related to occupational health problems in healthcare professionals were descriptive.

Key words: Health, Occupational Diseases, Work Accidents, Health Workers

* Bu çalışma, 23-24 Kasım 2019'da Gevher Nesibe 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuş, kongre bildiri kitabında yayınlanmıştır.

İletişim/Correspondence

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU

Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Kastamonu, Türkiye

E-posta: gulsenulas37@hotmail.com

Geliş tarihi/Received: 29.03.2021

Kabul tarihi/Accepted: 03.01.2022

DOI: 10.52881/gsbdergi.904218

GİRİŞ

Ülkemizde ve dünyadaki diğer ülkelerde çıkarılan İş Güvenliği ve Sağlığı Yasası'nın asıl amacı, her alanda çalışan kişilere güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlayarak çalışan sağlığını korumaktır (1,2). Çalışanları iş yerinin olumsuz çevresel ve ruhsal etkilerinden korumak, rahat ve güvenli ortamlarda çalışmalarını sağlamak, iş kazası ve meslek hastalıklarına karşı onları koruyarak ruh ve beden bütünlüğünü ve sağlıklarını sürdürmeleri hedeflenmektedir. Böylece çalışanların uyumlu ve yüksek verimli şekilde çalışması, psikolojik ve ruhsal yönden iyi olması beklenmektedir (2).

Sağlık Çalışanlarının Sağlığı konusu ilk defa 1958 yılında ABD'de American Medical Association ve American Hospital Association'ın yayınladıkları ortak bildiri ile gündeme gelmiştir. Ardından 1974-1976 yıllarında Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu hastanelerde meslek sağlığı konusunun yürütülmesi için etkin kriterler tanımlamıştır (1). Bu kurum aynı zamanda sağlıklı ve güvenli bir hastane ortamını “işin yürütülmesi ile ilgili olarak oluşan ve sağlığa zarar veren fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik, mekanik tehlikelerin, tehlike ve risklere bağlı meslek hastalıkları ve iş kazalarının olmaması durumu” şeklinde tanımlamıştır (2).

Ülkemizde 1930'da yayımlanan Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 180. maddesinde, İş Kanununda ve 1973 yılında yayımlanan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hakkındaki Tüzük'te “çalışan sağlığının korunması, bunun için geliştirilecek programlar, işverenin üstleneceği sorumluluklar” gibi konulara yer verilmiştir. Ancak bu yasal yapılanmada sağlık çalışanlarının sağlığı ve güvenliği için ayrı bir tanımlamaya gidilmemiştir. Hastaneler gerek iş yoğunluğu (7/24), gerekse çalışan çeşitliliği (hekim, hemşire,

hasta bakıcı, tıbbi personel, teknik personel, temizlik personeli) açısından oldukça karmaşık çalışma alanlarıdır. Oldukça çeşitli görevler üstlenen sağlık çalışanlarının iş yerinde karşılaştıkları tehlikelerin sayısı ve çeşidi de oldukça fazladır. Oysa sağlık çalışanları ciddi enfeksiyonlar ile kesici delici alet yaralanmaları başta olmak üzere; radyasyon, ısı, toksik kimyasallar, biyolojik ajanlar, tıbbi atıklar, gürültü, fiziksel ajanlar, ergonomik tasarım eksikliği, malzeme yetersizliği, çalışma koşullarının ağırlığı, çalışanların dikkatsizliği ve yetersiz sağlık çalışanı istihdamı gibi nedenlerle birçok tehlike, kaza ve risklerle karşı karşıyadır. Çeşitli hastalıklara zemin hazırlayan bu risk ve tehlikeler çalışan sağlığını bütüncül olarak tehdit etmektedir (3). Son yıllarda sağlık çalışanlarına yönelik artan sözel ve fiziksel şiddet olayları meslek ile ilgili iş kazaları olarak düşünülebilir. İş yerinde karşılaşılan fiziksel, pisko-sosyal ve çevresel risk faktörleri hem çalışanların hem de ailelerinin yaşamlarını etkileyerek toplum sağlığına zarar vermektedir.

Literatürde hekim, hemşire ve diğer sağlık personelinin güvenli ve sağlıklı çalışma ortamının sağlanamamasından kaynaklı “mekanik (uzun süre ayakta kalma, bel, ekstremiteler, sırt ağrıları), fiziki (iğne batması, gürültü, havalandırma), kimyasal (antiseptikler, dezenfektanlar, anestezipler, lateks, civa), biyolojik (solunum, sıçrama, damlacık, temas ile bulaşan hastalıklar), psikolojik (stres, mobing, şiddet, rekabet, yıldırma, vardiya) yaralanmalar ya da iş kazaları yaşadığı” belirlenmiştir (4-7). Yapılan bazı çalışmalarda da sağlık çalışanlarında sıklıkla “AIDS, hepatit gibi bulaşıcı hastalıklar, dermatit, egzama gibi cilt hastalıkları, varis gibi damar hastalıkları, kanser ve depresyon gibi” meslek hastalıklarının görüldüğü belirtilmektedir (3,8,9). Günümüzde sağlık çalışanlarında görülen bu meslek

hastalıkları ve iş kazalarının sağlık kurumlarına olan maliyetinin yüksek olması bu konuya önemin giderek artmasına neden olmuştur (10).

Her yönden sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı, personelin yaşam süresini uzatmakta, çalışma ortamından kaynaklanan sağlık sorunlarını önlemekte, hastalıkların yükünü azaltmakta, çalışanın performansını artırmakta, ekonomik bağımsızlığı ve işe devamlılığı sağlamakta, yapılan işin kalitesini artırmakta ve sosyal yaşamda da iyilik halini devam ettirmektedir (11). Sağlık hizmeti veren kurumlarda iş güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığı, hangi alanlarda iş güvenliğinin yetersiz olduğunu ya da sorun yaşandığını, sık görülen iş kazası/yaralanmaların neler olduğunu saptanmalı ve buna uygun çalışma politikaları geliştirilmelidir. Ayrıca iş ve iş yerine ilişkin risk ya da tehlikelere karşı koruyucu önlemlerin alınması, böylece iş kazası ya da meslek hastalıklarının oluşumunun engellenmesi sağlanmalıdır. Böylece sağlık iş gücü kayıpları ve bu kayıplara bağlı oluşabilecek sorunlar minimuma indirilebilir (2).

Sağlık çalışanları birey, aile ve toplumun sağlığını koruma, sürdürme, geliştirme, hastalıkları önleme ve hastalık geliştiğinde iyileştirme gibi büyük sorumluluklara sahiptir. Bu görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilmeleri ise kendi sağlıklarının iyi olmasına bağlıdır. Ancak çalışma ortamlarındaki fiziksel, kimyasal ve biyolojik etmenler, çalışma saatleri ve psikososyal durumları göz önüne alındığında birçok riskle karşı karşıya oldukları söylenebilir. Bu nedenle sağlık çalışanları, çalışma ortamları, hastane koşulları ve mesleklerine bağlı olarak oluşabilecek sağlık sorunları konusu ile ilgili araştırmaların yapılması, sonuçların değerlendirilmesi ve gereken önlemlerin alınması oldukça önemlidir. Bu araştırma

sonuçlarına göre farklı örneklem gruplarında, konu ile ilgili çalışmalar yapılması konusunda farkındalık oluşturularak literatüre katkı sağlanması düşünülmüştür.

Araştırma soruları:

1. Sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili araştırmaların özellikleri nelerdir?
2. Sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili araştırmaları hangi örneklem gruplarında yapılmıştır?
3. Sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili araştırmalar hangi meslek elemanları tarafından yürütülmüştür?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tasarımı

Bu çalışma, sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazaları ile ilgili dergilerde yayınlanan makaleleri, kongrelerde sunulan bildirileri ve tez çalışmalarını retrospektif olarak incelemek amacı ile yapılmıştır. Ulakbim/Google Akademi veri tabanı kapsamında ülkemizdeki dergilerde çıkmış yayınlar ve YÖK tez merkezinde taranan tezler ve kongre kitapları incelenmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmamızda, 2000-2020 yılları arasında sağlık çalışanlarında mesleğe bağlı sağlık sorunları konusu ile ilgili yapılan araştırmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulakbim/Google Akademi, YÖK Tez Platformunda ve kongre kitaplarında , “sağlık çalışanları” ve “sağlık sorunları” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda 129 adet yayımlanmış bilimsel çalışmaya ulaşılmıştır. Çalışma sırasında veri tabanlarında konu ile ilgili olarak belirlediğimiz ulaşabildiğimiz tüm

çalışmaları aldık. Aynı çalışma tek bir alanda kullanıldı dublikasyon bulunmamaktadır. Ancak araştırmacılar olarak sehven görmediğimiz ve araştırmaya dahil edilmeyen çalışmalar olabilir.

Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamına alınan makale ve tezler literatür desteği ile hazırlanmış olan; dergi adı, yayın yılı, araştırma türü, yazarların unvanı ve kaynak sayısı gibi kriterlerle oluşturulan veri toplama formu ile incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS analizi ile değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzdelik dağılımları kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışma geçmişte yapılan araştırmaların özelliklerinin incelenmesi şeklinde yapıldığı için etik kurul izni alınmamıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında Türkiye’de sağlık çalışanlarında mesleğe bağlı sağlık sorunları konusu ile ilgili 2000-2020 yılları arasında yapılan araştırma makaleleri, derlemeler, bildiriler ve tezler olmak üzere toplam 129 çalışma incelenmiştir. Yapılan çalışmaların %48,1’inin 2016-2020 yılları arasında yapıldığı saptanmıştır. Yapılan çalışmaların yayınlandığı yıllara göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Çalışmaların %72,9’unun araştırma makalesi olduğu ve ardından en fazla yapılan araştırma türünün tezler (%14,7) olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların araştırma türlerine göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin %91,3’ünün tanımlayıcı yöntem olduğu belirlenmiştir. Çalışmalarda uygulanan materyallerin %54,8’inin anket

olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların kullanılan uygulama materyaline göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Çalışmaları yapan araştırmacıların %29,0’unun doktor, %19,2’lik kısmının Lisans/lisansüstü öğrencisi, %15,5’inin Dr. Öğretim Üyesi, çok az kısmının (%3,0 hemşire ve % 0,8 ebe) olduğu saptanmıştır. Çalışmaların %36,4’ünde 21 ve üzeri yerli kaynaktan yararlanılmıştır. Çalışmaların kullanılan yerli kaynak sayısına göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Çalışmaların ve %32,6’sında 21 ve üzeri yabancı kaynaktan yararlanılmıştır. Çalışmaların kullanılan yabancı kaynak sayısına göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Çalışmaların %76,7’sinde araştırma konuları ile ilgili olan kişilere yapılması gerekenler ile ilgili öneride bulunduğu belirlenmiştir. Çalışmaların %65,1’inde sağlık çalışanlarına, %83,7’sinde hemşirelere, %86,0’sında araştırmacılara, %62,0’sinde yöneticilere önerilerde bulunulmamıştır.

Tablo 1. Yapılan Çalışmaların Özelliklerine Göre Dağılımları

Çalışma Yılı	Sayı (n)	Yüzde (%)
2000 ve öncesi	2	1,6
2001-2005	4	3,1
2006-2010	18	13,9
2011-2015	43	33,3
2016- 2020	62	48,1
Araştırma Türleri		
Araştırma makalesi	94	72,9
Derleme makalesi	13	10,1
Tez	19	14,7
Bildiri	3	2,3
Uygulama Materyali		
Anket	63	54,8
Anket ve Ölçek	25	21,7
Tıbbi Testler	19	16,5
Diğer (retrospektif)	8	7,0
Yerli Kaynak Sayısı		
Yok	5	3,9
1- 5	11	8,5
6- 10	23	17,8
11- 15	25	19,4
16- 20	18	14,0
21 ve üzeri	47	36,4
Yabancı Kaynak Sayısı		
Yok	8	6,2
1- 5	23	17,8
6- 10	20	15,5
11- 15	23	17,8
16- 20	13	10,1
21 ve üzeri	42	32,6
Toplam	129	100,0

TARTIŞMA

Sağlık çalışanlarının sağlığı ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı belirlenmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporlarına göre her gün 59 milyon sağlık bakım hizmetleri personeli (doktor, hemşire, ebe, tekniker, teknisyen, odyolog vs.) sağlıklarını ve güvenliklerini tehdit eden herhangi bir sorunla karşı karşıyadır. Artan küreselleşme ve iklim değişikliği ile salgınlar, göçler ve kronik hastalıklarda görülen artış sağlık profesyonellerinin iş yükünü daha da artırdığından sağlık çalışanlarının sağlığına verilen önem günümüzde giderek artmaktadır (11). Bu nedenle son yıllarda sağlık çalışanlarının yaşadığı mesleki sorunlar, sağlık çalışanlarında iş kazaları ve sağlık çalışanlarının sağlığı (12-15) konusundaki çalışmaların son yıllarda artmış olması olağandır.

Bu konuda yapılan çalışmaların çoğunluğunun araştırma makalesi olması ve veri tabanı oluşturulması gelecekte yapılacak araştırmalar için son derece önemlidir. Ayrıca son beş yılda yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük bir kısmının araştırma makalelerinden sonra lisansüstü çalışmalar/tezler olduğu belirlenmiştir. Bu alanda lisansüstü çalışmaların artmış olması sağlık çalışanlarının sağlığı ve iş kazaları gibi konuların eskiye nazaran ülkemizde daha çok gündemde olduğunu, akademisyenlerin ve alanda çalışan sağlık profesyonellerinin konu hakkında daha fazla bilinç kazandıklarını göstermesi açısından önemlidir.

Tanımlayıcı araştırmalar, klinik ve sosyal bilimlerinde bir olayı tanımlamak, olayla ilgili bilgi toplamak, olayın dağılımını, nedenlerini, sonuçlarını belirlemek amacı ile yapılır. Bu çalışmalar önceliklerin belirlenmesi ve analitik çalışmaların ilk adımı olması nedeniyle önemlidir. Ancak

analitik ve deneysel çalışmaların yapılması konu ile ilgili sorunların daha etkin ele alınmasını çözümünü sağlayabilir. Gözlemsel ya da tanımlayıcı çalışmalar ile çeşitli hastalıkların/sorunların etkenleri tanımlandıktan sonra bunlardan korunmak için alınması uygun olacak önlemlerin ve bu önlemlerin etkinliğinin deneysel veya analitik çalışmalar ile ölçülmesi gereklidir (16). Elde ettiğimiz çalışmaların çok büyük kısmında, sağlık profesyonellerinin meslek hastalığı riskleri, iş kazaları görülme oranları ve bu durumlar karşısındaki farkındalıklarının belirlenmeye çalışılmış olduğu saptanmıştır (17-19). Tanımlayıcı çalışmaların kanıt temelli çalışmalara temel oluşturması, daha az zaman-emek-maliyete sahip olması nedeni ile daha fazla yapılması olağan bir durumdur. Ancak meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması, uygun korunma, tedavi, rehabilitasyon sürecinin sağlanması için kanıta dayalı araştırmaların yapılması oldukça önemlidir.

Anket, belli bir konuda belirlenmiş sorular ile örnekleme oluşturan kişilerden sistematik bir veri toplama yöntemi olarak tanımlanabilir. Anket kullanılması büyük kitlelere ulaşılması bakımından oldukça önemlidir. Ancak, anket uygulamalarının bir takım dezavantajları da vardır. Bireylerin soruları okumak istememesi, soruları cevaplamada isteksiz olmaları ve verdikleri cevapların katılımcıların beyanları ile sınırlı olması güvenilirliği azaltmaktadır. İncelenen çalışmalarda anket kullanımından sonra en fazla kullanılan materyalin anket ve ölçek (%21,7) olduğu ve özellikle son yıllarda yapılan çalışmalarda ölçek kullanımının daha yoğun olduğu belirlenmiştir (19). Günümüzde bilimsel çalışmaların hız kazanması ile eldeki mevcut verilerin yeni ve güncel çalışmalar ortaya koymak için yeterli gelmemesi nedeniyle ölçek geliştirme ve çeşitli alanlarda kullanım

sıklığının eski çalışmalara oranla artmış olabileceği söylenebilir. Konu ile ilgili ölçeklerin geliştirilmesi önemlidir. Çünkü ölçme sonuçlarının sayısal veriler ile ifade edilmesini sağlayarak daha doğru sonuçların elde edilmesini mümkün kılacaktır.

Konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların akademik ünvana sahip kişiler olduğu saptanmıştır. Sağlık çalışanları için oldukça önemli olan bu konuda meslek elemanlarının araştırma yapmaları, sonuçları değerlendirmeleri ve gerekli önlemleri almaları araştırma sonuçlarının sadece teorikte değil uygulama alanlarında kullanılması açısından oldukça önemlidir. İncelenen çalışmalar arasında hemşire araştırmacıların az sayıda olması (%3,0) dikkat çekmektedir. Her ne kadar kliniklerde hemşirelerin bakım verici, eğitici, danışmanlık, yönetici, karar verici, savunucu rolleri daha fazla ön plana çıksa da modern hemşirelik rolleri arasında hemşirenin araştırmacı rolü de mesleğin gelişimi ve profesyonellik için çok önemlidir. Hemşire araştırmacılar yaptıkları araştırmalar sonucu; mesleğe özgü bilimsel birikimin artmasına ve hemşirelik mesleğinin ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Öte yandan hemşireler kendi alanlarına özgü araştırmalarda tamamen kendi kararları doğrultusunda çalışırken diğer sağlık disiplinleri ile birlikte yürüttüğü araştırmalarda ve tanı-tedavi girişimlerinde, sağlık ekibi üyeleri ile işbirliği içinde çalışmaktadır (20). Çalışmada ele aldığımız konu tüm sağlık çalışanlarını ilgilendiren sosyal bir konu olması ve iş sağlığı ve güvenliği gibi diğer disiplinleri de kapsamından dolayı hemşire araştırmacıların bu alanda yeterli sayıya ulaşamadığını söyleyebiliriz. Hemşirelerin yeterli sayıda kanıta dayalı araştırma yapamamasının nedenleri arasında; çalışma maliyeti, etik kurul izin sorunu, araştırma bilgisi istatistik vb.

konularda bilgi eksikliği gibi nedenleri sayılabilir.

Çalışmaların büyük çoğunluğunda 21 ve üzeri yerli kaynak kullanılmış olması, ülkemizde konu ile ilgili çalışmaların yapıldığını ve önem verildiğini göstermektedir. Bu araştırmalar teorik ve uygulamalar için önemli veri tabanı oluşturmaktadır. Sağlık alanında yapılan çalışmaların uluslararası düzeyde paylaşılabilmesi, kullanılabilmesi ve bilim dilinin İngilizce olması nedeniyle bu alanda yapılan çalışmalar genellikle İngilizce yayınlanmaktadır. Bu nedenle kullanılan yabancı kaynak sayısının araştırmalarda fazla kullanılması beklenen bir durumdur. İncelenen çalışmaların büyük kısmında konu ile ilgili alınacak tedbirler ve yapılması gereken uygulamalar ile ilgili gerekli kişilere önerilerde bulunulması sevindiricidir. Ancak literatür değerlendirildiğinde konu ile ilgili kanıta dayalı araştırmalara rastlanmamıştır. Araştırmaların yapılma amaçlarından biri sonuçların değerlendirilerek çözümü konusunda gerekli kişilere önerilerde bulunmaktır. Aksi takdirde kullanılmayan bir veri kaynağı olarak kalırlar.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmada sağlık çalışanlarında mesleğe bağlı sağlık sorunları konusu ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı belirlenmiştir. Araştırmaların çoğunluğunun tanımlayıcı olduğu saptanmıştır. Çalışmalarda uygulanan materyallerin yarısından fazlasının anket olduğu belirlenmiştir. Bu konu ile ilgili farklı sağlık kurumlarında ve bütün sağlık çalışanları ele alınarak araştırmaların yapılması ve konu ile ilgili yapılan çalışmalarda kullanabilecek farklı ölçeklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Sağlık çalışanlarında meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesi, tedavi-bakım-

rehabilitasyon hizmetlerinin en iyi şekilde sağlanması ile ilgili eğitim programlarının düzenlenmesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları:

Çalışmamız 2000-2020 yılları arasında yapılmış ve çalışma verilerinin toplanma aşamasının gerçekleştirildiği zaman diliminde veri tabanlarından ulaşılan bilimsel çalışmalar ile sınırlıdır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Yazarların Katkıları:

Fikir/ Tasarım/ Denetleme: GUK

Veri Toplama ve İşleme: GUK

Analiz – Yorum/ Literatür Taraması/

Makale Yazımı: GUK ve GK

KAYNAKLAR

- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). National Institute for Occupational Safety and Health. Guidelines for protecting the safety and health of health care workers <https://www.cdc.gov/%20niosh/%20hcwold0.html> Yayınlanma tarihi 1988. Erişim tarihi 8 Haziran 2020.
- Öztürk H, Babacan E, Özdaş Anahar E. Hastanede çalışan sağlık personelinin iş güvenliği. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2012; 1(4): 252-268.
- Öztürk H, Babacan E. The occupational safety of health professionals working at community and family health centers. Iran Red. Crescent Med. J. 2014; 16(10): e16319.
- Khorshid L, Demir Y. Ergonomi ve hemşirelik. Hastane Yönetimi. 2006; 10: 67-75.
- Clarke SP, Schubert M, Körner T. Sharp-device injuries to hospital staff nurses in 4 countries. Infect Control Hosp Epidemiol. 2007; 28(4): 473-478.
- Solak Kabataş M, Kocuk M, Küçükler Ö. Sağlık çalışanlarında bel ağrısı görülme sıklığı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi. 2012; 26(2): 65-72.
- Savcı C, Şerbetçi G, Kılıç Ü. Sağlık disiplini öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alma ve iş kazasına maruz kalma durumu. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2018; 1(5): 36-48.
- Rios KA, Barbosa DA, Belasco AGS. Evaluation of quality of life and depression in nursing technicians and nursing assistants. Rev. Latino-Am. Enfermagem. 2010; 18(3): 413-420.
- Bahçecik N, Öztürk H. The occupational safety and health in hospital from the point of nurses. Collegium Antropologicum. 2009; 33: 1205-1214.
- İncesu E, Atasoy A. Hemşirelerin çalışan sağlığı ve güvenliği kültürü algılarının çalışan sağlığı ve güvenliği kültürü ölçeği kullanılarak incelenmesi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi. 2015; 2(3): 119-126.
- Kesgin MT, Bay B. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan sağlıkçıların sağlıklarına ve çalıştıkları ortamdaki risk etmenlerine ilişkin değerlendirilmesi. ACU Sağlık Bilimleri Dergisi. 2019; 10(4): 676-682.
- Akçapınar M, İnceboz T. Doğumhanede meslek hastalıkları ve nedenleri: İzmir örneği. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi. 2016; 30(1): 1-8.
- Karaer G, Özmen D. Sağlık çalışanlarının iş güvenliği: Devlet hastanesi örneği. Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Science. 2016; 8(4): 306-311.
- Kepek E, Şahin Eker HB. Bir devlet hastanesinde çalışanlarda meydana gelen kesici ve delici alet yaralanmalarının değerlendirilmesi. Klimik Dergisi. 2017; 30(2): 78-82.
- Karakoç ZÇ, Koçak Y, Şişek B. Kesici ve delici alet yaralanmaları: Tek merkez deneyimi. Klimik Dergisi. 2018; 31(3): 181-184.
- Ulus, T, Aliustaoğlu, S., İnce, H., Melez, E. Araştırma nasıl tasarlanır ? (I). Adli Tıp Dergisi. 2010; 24(2): 40-47.
- Özgüler M, Saltık Güngör L, Kaygusuz T, Papila Ç. Elazığ Eğitim ve Araştırma Hastanesi sağlık çalışanlarında hepatit A, hepatit B, kızamık ve kızamıkçık seroprevalansı. Klimik Dergisi. 2016; 29(1): 10-14.
- Yılmaz FK, Sancar O, Kevenk U, Öztürk M. İstanbul ili Ruh Sağlığı Hastanelerinde çalışan hemşirelerin iş sağlığı ve güvenliğine yönelik görüşleri. Uluslar arası

- Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi. 2017; 3(1): 1-16.
19. Uğraş GA, Akyolcu N, Kanat C, Yüksel S, Ayođlu T, Sayın Y, Kanan N. Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin iş güvenliği. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2018; 26(2): 93-101.
20. Taylan S, Alan S, Kadiođlu S. Hemşirelik rolleri ve özerklik. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi. 2012; 14(3): 66-74.